

References

- Harbar, V. V. (2014). Ekonomichna sutnist poniattia staloho rozvytku fermerskoho hospodarstva / *Ekonomika APK*. 1, 136–141. (in Ukrainian).
- Horovyi, V. P. (2014). *Fermerstvo Ukrainy: teoriia, metodolohiia, praktyka: monohrafiia* / K.: NNTs IAE. 540. (in Ukrainian).
- Zakon Ukrainy «Pro fermerske hospodarstvo». – K.: № 973. – IV vid 19 chervnia 2003 roku.
- Zubar, I. V. (2014). Rozvytok malykh form hospodariuvannia v rehioni / *Ekonomika APK*. 11, 106–114. (in Ukrainian).
- Kalynchuk, M. V., Lebid, V. M., Lysenko, K. O. (2011). Analiz napriamiv derzhavnoi pidtrymky rozvytku fermerskykh hospodarstv / *Ahrosvit*. 13, 21–27. (in Ukrainian).
- Kovalenko, T. (2012). Fermerski hospodarstva: pravove rehuliuвання vidnovlennia platospromozhnosti ta bankrutstva / *Ahrobiznes sohodni*. 13, 55–58. (in Ukrainian).
- Kotliarov, Y. D. (2015). Fermerskye ynternet–molly kak setevye formy partnerstv / *Ekonomika APK*. 11, 108 – 112. (in Ukrainian).
- Lypchuk, V. V., Hnatyshyn, L. B., Kordoba, O. M. (2010). Fermerski hospodarstva: stan, problemy ta stratehii rozvytku / Lviv: Mahnoliia–Plius, 218. (in Ukrainian).
- Zymovinoi, S. I. (2015). Silske hospodarstvo Lvivskoi oblasti. Statystychnyi zbirnyk / Za red. S. I. Zymovinoi. – Lviv, 248 s. (in Ukrainian).
- Shulskyi, M. H. (2015). Derzhavna finansova pidtrymka rozvytku fermerstva Lvivshchyny / *Modernizatsiia finansovo–kredytnoi stratehii rozvytku rehionu ta hromady: naukovyi pohliad: zbirnyk materialiv Vseukrainskoi naukovo–praktychnoi konferentsii* (m. Uzhhorod, 29 zhovtnia 2015 r.). – Uzhhorod: Vydavnytstvo Uzh. NU «Hoverla», 105–110. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 7.04.2016

УДК 338.432 (477.83)

Шульський М. Г., д. е. н., професор ©

Львівський національний університет ветеринарної медицини
та біотехнологій імені С. З. Гжицького, Львів, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ ВИРОБНИЦТВА АГРАРНОЇ ПРОДУКЦІЇ ГОСПОДАРСТВАМИ НАСЕЛЕННЯ ЛЬВІВЩИНИ

Проведено дослідження діяльності господарств населення Львівщини з акцентуванням уваги на виявлення тенденції щодо виробництва ними аграрної продукції. Для виконання поставлених завдань використано праці вчених–аграрників, які в тій чи тій мірі досліджували діяльність господарств населення, статистичні матеріали, які характеризують їх стан розвитку тощо. Все це в комплексі дозволило виявити діючі тенденції щодо виробництва аграрної продукції досліджуваними суб'єктами господарювання.

Це, перш за все: обґрунтування необхідності проведення досліджень розвитку цих господарських формувань; зміни площ земельних угідь на протязі досліджуваного періоду (табл. 1) та встановлення закономірностей цих змін; аналіз виробництва валової продукції з концентрацією уваги на галузевий підхід до її продукування (табл. 2); визначення відносних показників виробництва аграрної продукції в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, при цьому для порівняння цих показників використано інформацію про виробництво аграрної продукції сільськогосподарськими підприємствами (табл. 3).

Виявлені закономірності в процесах дослідження вказують, що у діяльності цих господарств відбулись помітні зміни. Перш за все це відобразилось у таких показниках, як виробництво аграрної продукції в розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, величини яких у господарствах населення є значно меншими, ніж у сільськогосподарських підприємствах і мають тенденцію до зниження. Ці зміни вимагають проведення подальшого наукового дослідження.

Ключові слова: господарства населення, аграрне виробництво, тенденції, зміни, валова продукція, земельні угіддя, сільськогосподарські підприємства.

УДК 338.432 (477.83)

Шульський Н. Г., д. э. н., професор

Львовский национальный университет ветеринарной медицины
и биотехнологий имени С. З. Гжицкого, Львов, Украина

ТЕНДЕНЦИИ ПРОИЗВОДСТВА АГРАРНОЙ ПРОДУКЦИИ ХОЗЯЙСТВАМИ НАСЕЛЕНИЯ ЛЬВОВЩИНЫ

В статье проведено исследование деятельности хозяйств населения Львовщины с акцентированием внимания на выявление тенденции производства ними аграрной продукции. Для выполнения поставленных задач использованы труды ученых–аграрников, которые в той или иной степени исследовали деятельность хозяйств населения, статистические материалы, характеризующие их состояние развития и т. д. Все это в комплексе позволило выявить действующие тенденции производства аграрной продукции исследуемыми субъектами хозяйствования.

Это, прежде всего: обоснование необходимости проведения исследований развития этих хозяйственных формирований; изменения площадей земельных угодий на протяжении исследуемого периода (табл. 1) и установления закономерностей этих изменений; анализ производства валовой продукции с концентрацией внимания на отраслевой подход к ее производству (табл. 2); определения относительных показателей производства аграрной продукции в расчете на 100 га сельскохозяйственных угодий, при этом для сравнения этих показателей использована информация о производстве продукции сельскохозяйственными предприятиями.

Выявленные закономерности в процессах исследования указывают, что в деятельности этих хозяйств произошли заметные изменения. Прежде всего это отразилось в таких показателях, как производство аграрной продукции в расчете на 100 га сельскохозяйственных угодий, величины которых в хозяйствах населения значительно меньше, чем в сельскохозяйственных предприятиях и имеют тенденцию к снижению. Эти изменения требуют проведения дальнейшего научного исследования.

Ключевые слова: хозяйства населения, аграрное производство, тенденции, изменения, валовая продукція, земельные угодья, сельскохозяйственные предприятия.

UDC 338.432 (477.83)

Shulskyi M. G., professor

Lviv National University of Veterinary Medicine and Biotechnologies
named after S. Z. Gzhytskyi, Lviv, Ukraine

TRENDS AGRICULTURAL PRODUCTION FARMS LVIV REGION

The article is a study of households Lviv with emphasis on identifying trends in their production of agricultural products. To perform the tasks used labor agrarian scientists who in one way or another examined the activities of households, statistical data describing their state of development and so on. All of this together has revealed current trends in agricultural production studied entities.

First of all: the rationale for the research of these business units; changes in land areas during the study period (table. 1) and the establishment of patterns of change; Analysis of gross production from concentrating on a sectoral approach to its production (table. 2); determining ratios agricultural production per 100 hectares of agricultural land, and the comparison of these indicators used information on production farms (table. 3).

The discovered patterns in the study indicate that the activity of these farms there were significant changes. This is especially reflected in indicators such as agricultural production per 100 hectares of agricultural land, the value of which households are much smaller than farms and tend to decrease. These changes require further research.

Key words: *farming population, agricultural production, trends, changes, gross output, lands, farms.*

Вступ. Характерною особливістю розвитку аграрного сектору України в нинішніх умовах у результаті проведення реформ АПК як регіонального, так і державного рівня є те, що у сферах аграрних відносинах сформувалась багатуокладність у веденні сільськогосподарського виробництва. І це цілком природно і закономірно. Важливою складовою цієї багатуокладності є саме господарства населення. Одночасно відмітимо, що це не є нова форма господарювання, що сформувалася за періоди проведення аграрних реформ. З позицій історичного погляду можна у повній мірі стверджувати, що вона сформувалась ще у незапам'ятні часи зародження людства і пройшла досить складні періоди як еволюційного, так і революційного характеру при функціонуванні різних суспільних устроїв. Поряд з цим відзначимо, що суспільно-політичні лади приходили і під впливом різних чинників зовнішнього та внутрішнього середовища зникали, трансформуючи свої позитивні ознаки у формуванні нових суспільно-політичних формацій. Однак господарства населення (в різні періоди розвитку їх називали і називають по-різному) зберігали свою суть і, безумовно, вбираючи все нове і прогресивне щодо продовження ведення своєї діяльності.

В сьогоденні умовах ці господарські формування виробляють значні обсяги аграрної продукції і тим самим забезпечують продовольчу безпеку держави. Саме через ці обставини виникає цілком об'єктивна необхідність дослідження їх специфічних особливостей розвитку в умовах сьогодення та окреслити бачення їхнього місця в аграрному секторі економіки.

Постановка завдання. Метою даної статті є дослідження стану розвитку господарств населення Львівщини. На основі одержаних результатів виявити основні тенденції функціонування цих господарських формувань. При цьому передбачалось врахування специфічних особливостей діяльності досліджуваних господарств у регіональному аспекті.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Досліджуючи праці сучасних економістів-аграрників, можна пересвідчитись в тому, що майже кожен дослідник, вивчаючи функціонуючі системи аграрних відносин у тій чи іншій мірі приділяв певну увагу розвитку господарств населення. І це цілком об'єктивно та закономірно, адже саме ці форми господарювання виявились найбільш стійкими в період проведення аграрних реформ, забезпечуючи стабільність розвитку аграрного виробництва. Вони в найменшій мірі зазнали руйнації у процесах здійснення реформ, а в деяких випадках, навпаки розширювали рамки своєї діяльності. Ці господарські формування забезпечили свою стійкість в процесах реформування насамперед тим, що вони вели господарську діяльність з позицій здорового глузду і не сприймали з першого погляду всілякі популістські заклики реформаторів.

Всі ці аспекти привертати раніше і привертають зараз увагу вчених до цієї форми господарювання. Серед останніх досліджень і публікацій щодо розвитку господарств населення виділимо лише деяких авторів. Це, зокрема, С. В. Кальченко, М. М. Кропивко, П. М. Макаренко, Ю. О. Лупенко, М. Й. Малік, І. В. Ткач, В. В. Юрчишин, Т. І. Яворська, О. Я. Ярошевич та інші.

Проте, у працях вищеназваних дослідників у більшій мірі концентруються зусилля на дослідження розвитку господарств населення в загальних аспектах на державному рівні і в менше звертається увага на регіональні особливості їх функціонування. Це по-перше, а по-друге, ці господарства не є застиглою формою господарювання, а вони постійно під впливом чинників зовнішнього і внутрішнього середовища динамічно розвиваються, вносячи певні зміни в тенденції та закономірності їх розвитку. Результати їхньої діяльності протягом кожного року є тому підтвердженням. Саме наявність таких обставин обумовлює цілком закономірну

необхідність продовження досліджень функціонування цієї форми господарювання. І це нами враховано при підготовці даної статті.

Результати останніх досліджень і публікацій. Дослідження діяльності селянських особистих господарств (господарств населення) проведено нами на прикладі їхнього розвитку у Львівській області протягом 1990–2014 рр. Досить також зауважити, що Львівщина та її аграрний сектор у найбільшій мірі відображають особливості ведення сільськогосподарського виробництва взагалі та господарствами населення зокрема у Карпатському регіоні, в склад якого і входить досліджувана область.

Основою виробничої діяльності будь-яких форм господарювання в аграрній сфері є наявність земельних ресурсів та рівень їх використання аграрними виробниками. Враховуючи саме ці аспекти, нами використана статистична інформація, що міститься в статистичному збірнику [9]. Оброблені статистичні дані представлені у таблиці 1, на основі яких можна констатувати наступне:

– площі сільськогосподарських угідь, у тому числі ріллі, починаючи з 1990 р. і закінчуючи 2014 р., хоча і в незначній мірі, однак скоротилися в загальному по області: всього у порівнянні з 1990 р. – на 1,6 % та із 2010 р. на 0,3 % сільськогосподарських угідь і ріллі відповідно на: 8,8; 0,3 %. Проте, слід пам'ятати, що ці землі уже неможливо буде повернути у сфери сільськогосподарського виробництва. І тому необхідно направляти зусилля, щоб такі зміни були мінімальні або взагалі відсутні;

– щодо площ сільськогосподарських угідь у користуванні господарств населення. Тут спостерігається двояка тенденція, а саме: до 2011 р. відбувалися процеси збільшення цих угідь, з одного боку, та після цього року – зменшення і в 2014 р. їх площа становила 758,1 тис. га або 60,1%, що більше на 48,8 % у порівнянні з 1990 р. та менше при співставленні цієї величин із 2010 р. на 2,8 %;

– відносно ріллі. Зростання цих площ земельних угідь також майже аналогічне змінам площ сільськогосподарських угідь. Однак, спостерігається деяка строкатість цих показників протягом 2010–2014 рр., проте ці коливання істотно не впливають на загальні тенденції щодо динаміки зростання площ земельних угідь у господарствах населення.

Таблиця 1*

Питома вага площ земельних угідь господарств населення в загальних їхніх обсягах у Львівській області

Роки	Сільськогосподарські угіддя			У тому числі рілля		
	усього, тис. га	господарства населення		усього, тис. га	господарства населення	
		тис. га	%		тис. га	%
1990	1283,1	143,8	11,3	870,4	115,6	13,3
1995	1275,8	412,1	32,3	854,4	219,1	25,6
2000	1274,7	642,8	50,9	823,4	388,1	47,1
2005	1269,7	797,6	62,8	797,7	519,2	65,1
2010	1265,6	796,1	62,9	796,4	523,5	65,7
2011	1265,0	801,1	63,3	796,1	528,3	66,4
2012	1264,0	781,0	61,8	795,7	512,5	64,4
2013	1263,3	772,4	61,1	794,7	515,2	64,8
2014	1262,0	758,1	60,1	793,8	501,2	63,1
2014 у % до 1990	98,4	527,2	+48,8	91,2	433,6	+49,8
2010	99,7	95,2	-2,8	99,7	95,7	-2,6

Примітка: * тут і надалі використана інформація, що міститься в статистичному щорічнику Львівської області за 2014 р. [9].

Отже, наведений цифровий матеріал щодо наявності земельних угідь у господарствах населення дозволяє констатувати, що протягом 1990–2014 рр. спостерігається динамічне збільшення їх площ до 2011 р., а після цього періоду відбувалися незначні процеси їх зменшення. Проте ці зміни істотно не вплинули на

загальні площі цих угідь у цих господарствах – вони складають досить високі величини – понад 60 % наявних площ сільськогосподарських угідь Львівської області. На перспективу площі земельних угідь у цих аграрних виробників будуть також дещо зменшуватись.

Площі земельних угідь у сільському господарстві, як правило, використовуються для ведення головних аграрних галузей – рослинництва і тваринництва. З огляду на сказане, цілком закономірно виникає необхідність дослідити, які обсяги продукції цих галузей виробляються господарствами населення Львівщини? Відповідь на поставлене питання дано матеріалами, що представлені в таблиці 2, які дають підстави стверджувати наступне:

– вартість валової продукції сільського господарства, що вироблена всіма категоріями господарств області, динамічно зростає протягом наведених років і досягла величини 9299,1 млн грн. у 2014 р., що на 34,4 % більше, ніж у 1995 р., а порівняно з 2010 р. це зростання становило трохи меншу, однак відчутну, величину – 26,2 %;

– аналізуючи виробництво загальних обсягів аграрної продукції в галузевому розрізі, спостерігаємо також процеси зростання, однак з деякою строкатістю показників. Так, скажімо, починаючи з 1995 р. вартість валової продукції рослинництва мала тенденцію до зменшення, а після цього до зростання, а виробництво продукції тваринництва з 1995 р. по 2005 р. збільшувалося, а в наступні роки, навпаки, зменшувалося;

– щодо виробництва валової продукції господарств населення. За аналізуючий період спостерігаються аналогічні тенденції як у цілому по всіх категоріях господарств, хоча і відбуваються процеси щодо деяких змін тенденції, однак вони не порушують закономірностей, що склалися протягом 1995–2014 рр.;

– представляють неабиякий інтерес показники, що наведені у знаменнику. Вони відображають питому вагу вартості виробленої валової продукції господарств населення як у загальних її обсягах, так і в галузевому розрізі. Найбільший відсоток виробленої продукції досліджуваними господарствами спостерігався у 2000 р. – 90,2 %, а найменший – у 2014 р. – 65,5 % до обсягів виробництва продукції всіма категоріями господарств Львівщини. Аналогічні показники спостерігаються і в розрізі окремих галузей рослинництва і тваринництва з відмінністю лише в роках, в яких відбувається зростання або зниження відсотка їхньої продукції до загальних їх обсягів.

Таблиця 2

Виробництво аграрної продукції господарствами населення в її загальних обсягах у Львівській області, у постійних цінах 2010 р., млн грн.

Роки	1995	2000	2005	2010	2014	2014 % до	
						1995	2010
Показники							
Усі категорії господарств							
Валова продукція – всього:	6920,8	6971,6	7129,7	7370,8	9299,1	134,4	126,2
У тому числі:							
рослинництва	3559,2	3504,4	3489,5	3802,2	5683,7	160,0	149,5
тваринництва	3361,6	3467,2	3640,2	3568,6	3615,4	107,5	101,3
Господарства населення							
Валова продукція – всього	4795,6* 69,3**	6291,8 90,2	6390,9 89,6	5508,6 74,7	6095,1 65,5	127,1 -3,8	110,6 -9,2
У тому числі:							
рослинництва	2143,7 60,2	2981,7 85,1	2995,9 85,9	2768,1 72,8	3479,8 61,2	162,3 -1,0	125,7 -11,6
тваринництва	2651,9 78,9	3310,1 95,5	3395,0 93,3	2740,5 76,8	2615,3 72,3	98,6 -6,6	95,4 -4,5

Примітки: * чисельник – вартість валової продукції господарств населення як у галузевому, так і загальному відображенні, у постійних цінах 2010 р., млн грн; ** знаменник – питома вага виробленої аграрної продукції господарствами населення у загальних обсягах, %.

Узагальнюючи вищесказане, можна відзначити, що господарства населення, виробляючи більше половини аграрної продукції, що продукується всіма категоріями господарств Львівської області, займають потужну нішу у сферах сільськогосподарського виробництва. З іншого боку, намітились динамічні тенденції щодо зменшення їх питомої ваги в загальних обсягах виробництва аграрної продукції всіма категоріями господарств Львівщини. Такі зміни збережуться, на наше переконання, і на майбутнє. Безумовно, ці процеси вимагають окремого комплексного дослідження, адже такі зміни обумовлені дією цілої системи чинників як внутрішнього, так і зовнішнього середовища. Дослідити їх вплив виходить за межі нашої публікації, а вони можуть бути враховані при написанні окремої монографії. Однак, ми у своїх дослідженнях все-таки звернемо увагу на важливий фактор, який, на наше переконання, глобально впливає на з'ясування суті поставленої проблеми.

Отож, нами обрано для з'ясування причин проблем, які виникли, такий показник, як вихід аграрної продукції на 100 га сільськогосподарських угідь, що найбільш повно відображає поєднання наявних земельних угідь (табл. 1) і результати їх використання, що акумулюються в обсягах виробленої аграрної продукції як у загальних обсягах, так і в галузевому розрізі (табл. 2).

Таблиця 3

Обсяги виробництва сільськогосподарської продукції у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь суб'єктами господарювання Львівщини у постійних цінах 2010 р., тис. грн.

Показники \ Роки	2000	2005	2010	2014	2014 у % до	
					2000	2010
Валова продукція – всього	588,8	658,2	697,1	899,2	152,7	129,0
У тому числі:						
господарства населення	1278,3	846,5	698,9	789,1	61,7	67,3
сільськогосподарські підприємства	98,2	225,1	691,7	1224,3	1246,7	177,0
Валова продукція рослинництва – всього	296,0	322,1	359,6	549,6	185,7	152,8
У тому числі:						
господарства населення	605,8	396,8	351,2	450,5	74,4	128,3
сільськогосподарські підприємства	75,5	150,4	384,1	842,1	1115,4	219,2
Валова продукція тваринництва – всього	292,8	336,1	337,5	349,6	119,4	119,4
У тому числі:						
господарства населення	672,5	449,7	347,7	336,8	50,3	96,9
сільськогосподарські підприємства	22,7	74,7	307,6	382,2	2010,3	124,3

При цьому зауважимо, що для глибшого з'ясування суті цього відносного показника для оцінки діяльності господарств населення, визначення їх місця серед інших аграрних виробників нами використано для порівняння матеріали діяльності сільськогосподарських підприємств. Наведені дані в таблиці 3 відображають те, що сказано, і показують, що за досліджуваний період (2000–2014 рр.) відбулись відчутні зрушення. Так, у 2000 р. господарства населення виробили аграрної продукції на суму 1278,3 тис. грн у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, а сільськогосподарські підприємства – лише 98,2 тис. грн. Все це забезпечило досягнення цього показника в розрахунку на всі категорії господарств області в сумі 588,8 тис. грн. У наступні роки ситуація кардинально змінювалася, і в 2014 р. ці показники відповідно становили: 789,1; 1224,3 і 899,2 тис. грн. Отож, вартість валової аграрної продукції, виробленої господарствами населення у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь, має тенденцію до зменшення, а сільськогосподарські підприємства, навпаки, забезпечують зростання.

Щодо обсягів виробництва сільськогосподарської продукції аграрними виробниками у розрахунку на 100 га сільськогосподарських угідь в розрізі рослинництва і тваринництва, то спостерігаються аналогічні тенденції – сільськогосподарські підприємства динамічно збільшують відносні показники аграрного виробництва, а господарства населення, навпаки, зменшують і ці тенденції, на наше переконання, зберуться на перспективу. Така реальна дійсність має своє об'єктивне підґрунтя, яке слід досліджувати. До цього лише додамо, що в останні роки відбуваються відчутні зміни щодо залучення іноземного капіталу у вітчизняне аграрне виробництво, які проявляють свою дію у формі агрохолдингів. Їхня діяльність у сферах аграрного виробництва оцінюється неоднозначно, однак це уже тема іншого напрямку дослідження.

Висновки. На основі проведених досліджень можна констатувати проте, що в господарствах населення у користуванні знаходяться значні площі сільськогосподарських угідь, використання яких забезпечує виробництво більше половини аграрної продукції Львівщини (табл. 1; табл. 2). Однак, з іншого боку, рівень використання земельних угідь, який відображається в обсягах виробництва аграрної продукції на 100 га сільськогосподарських угідь (табл. 3), починаючи з 2010 р., має тенденцію до зменшення. Все це в комплексі вимагає подальшого наукового дослідження діяльності господарств населення з урахуванням впливів як внутрішнього, так і зовнішнього середовища.

Література

1. Кальченко С. В. Розвиток особистих селянських господарств в умовах системних трансформацій аграрного сектора: монографія / С.В. Кальченко. – Мелітополь, видавничо-поліграфічний центр «Люкс», 2015. – 425 с.
2. Кропивко М. М. Класифікація господарств населення як форма малого сільськогосподарського підприємництва / М. М. Кропивко // Збірник наукових праць ТДАТУ (економічні науки). – 2013. – № 2/22) – С. 135–142.
3. Макаренко П. М. Аграрні малі господарства: умови та шляхи розвитку. / П. М. Макаренко. – Дніпропетровськ: Січ, 2012. – 680 с.
4. Програма розвитку особистих селянських господарств в Україні на період до 2020 року (проект) / за ред. Ю. О. Лупенка, М. Й. Маліка. – К.: ННЦ ІАЕ, 2013. – 28 с.
5. Ткач І. В. Селянські домогосподарства, їх сутність та характеристика / І. В. Ткач // Фінанси, облік і аудит, – 2011. – № 18. – С. 380–385.
6. Юрчишин В. В. Село і селяни України в системі історично і суспільно зумовлених вітчизняних цінностей економіки / В. В. Юрчишин // АПК. – 2011, №3. – С. 112–122.
7. Яворська Т. І. Малий бізнес у сільському господарстві: теорія і практика: монографія / Т. І. Яворська. – К.: ННЦ ІАЕ, 2012. – 386 с.
8. Ярошевич О. Я. Проблеми та перспективи подальшого розвитку особистих селянських господарств / О. Я. Ярошевич // Інноваційна економіка. – 2010. – №13. – С. 67–69.
9. Статистичний щорічник Львівської області за 2014 р. Частина 1. / За ред. С. І. Зимовіної. – Львів, 2015. – 366 с.

References

- Kalchenko, S. V. (2015). Rozvytok osobystykh selianskykh hospodarstv v umovakh systemnykh transformatsii ahrarnoho sektora: monohrafiia. – Melitopol, vydavnycho-polihrafichnykh tsentr «Liuks», 425. (in Ukrainian).
- Kropyvko, M. M. (2013). Klasyfikatsiia hospodarstv naseleння yak forma maloho silskohospodarskoho pidpriemnytstva / Zbirnyk naukovykh prats TDATU (ekonomichni nauky), 2/22, 135–142. (in Ukrainian).
- Makarenko, P. M. (2012). Ahrarni mali hospodarstva: umovy ta shliakhy rozvytku. – Dnipropetrovsk: Sich, 680. (in Ukrainian).
- Prohrama rozvytku osobystykh selianskykh hospodarstv v Ukraini na period do 2020 roku (proekt) / za red. Yu. O. Lupenka, M. Y. Malika. – K.: NNTs IAE, 2013. – 28 s. (in Ukrainian).
- Tkach, I. V. (2011). Selianski domohospodarstva, yikh sutnist ta kharakterystyka / Finansy, oblik i audyt, 18, 380–385. (in Ukrainian).
- Iurchyshyn, V. V. (2011). Selo i seliany Ukrainy v systemi istorychno i suspilno zumovlenykh vitchyznianskykh tsinnostei ekonomiky / APK. 3, 112–122. (in Ukrainian).
- Iavorska, T. I. (2012). Malyi biznes u silskomu hospodarstvi: teoriia i praktyka: monohrafiia / K.:

- NNTs IAE, 386. (in Ukrainian).
- Iaroshevych, O. Ya. (2010). Problemy ta perspektyvy podalshoho rozvytku osobystykh selianskykh gospodarstv / Innovatsiina ekonomika. 13, 67–69. (in Ukrainian).
- Zymovinoi, S. I. (2015). Statystychnyi shchorichnyk Lvivskoi oblasti za 2014 r. Chastyna 1. / Za red. S. I. Zymovinoi. – Lviv, 366. (in Ukrainian).

Стаття надійшла до редакції 18.04.2016